

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Joannis Bonae, Eminentissimi S. R. E. Titulo S. Bernardi
Ad Thermas Cardinalis Presbyteri Opera Quotquot
hactenùs separatim edita fuerê Omnia**

Bona, Giovanni

Antverpiae, 1677

§. 3. A sectariis damnari vigiliis. Quota hora nocturna synaxis persolvi debeat. Somnus post vigiliis Monachis interdictus, & cur. Oratio ad Deum, ut excitet nos.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10805

Te nunc sollicitio quærit anhelum
 Sanctis iustus amoribus.
 O Nox combibii promba mystici,
 Consort æthereæ nox sapientiæ,
 Cujus per tenebras sal novus emicat
 Sponsi vultus amabilis
 Salve, & cum patriæ perdita gaudia
 Mærens hic recolo, præcipitem polo
 Cursum ne acceleres. Da veniam, tua
 Si nunc turbo silentia.
 Urit sideræ me patriæ decor,
 Cum fulget tenero Cymbia lumine,
 Urit me nitidis pervigil ignibus
 Stellati tholus ætheris.
 O celsi placidas excubias poli,
 O noctis choreas, o tremulas faces,
 O veras superæ lucis imagines
 Æterni thyasos chori.
 Cur me jam nimio tempore corporis
 Vinculum compedibus cernitis exilem?
 Heu! terrena nimis desipiunt mihi,
 Si summum intueor polum.

§. III.

A Sectariis damnari Vigiliis. Quota hora nocturna synaxis persolvi debeat. Somnus post vigiliis Monachis interdictus, & cur? Oratio ad Deum ut excitet nos.

1. **H**As noctis delicias, hunc splendidissimum fulgorem carnalis, & obscura Serëtariorum cœcitas sustinere non potest, eorum præsertim, qui à quibusdam somniculosi, ab Isidoro ^m Nyctages nuncupantur. Irrident enim, & damnant impudenti temeritate nocturna sacra, sicut & alios Ecclesiæ ritus, superstiosum esse dicentes jura temerare divina, quæ noctem ad quietem tribuerunt. Horum antesignanus fuisse videtur sui nominis everfor Vigilantius, quem D. Hieronymus ⁿ confutat, & per jocum Dormitantium appellat. Hujus hæresim ab inferis revocavit Joannes Wicleff, contra quem stetit murus æneus, & columna ferrea pro domo Dei Thomas Waldens. o fidei Catholicæ eximius propugnator. Recentiores omitto, qui ventrem pro Deo colentes, non

^m Isidor. lib. 8. orig. cap. 5. ⁿ Hieronymus epist. 53. ^o Thomas Waldensis tom. 3. de Sacramental. tit. 2. cap. 25. & seqq.

solam nocturnas vigiliis, sed ipsam Dei legem gravem, & intolerabilem existimant. Quamvis autem, teste Phœbadio Agennensi Episcopo, destruenda sint aliena, ut nostris credatur; hi tamen à viris doctissimis toties divicti, ac debellati fuerunt, ut nequaquam expediat, aut necessarium sit novum cum illis certamen inire: cum præsertim verissimum sit, id quod olim Sanctus Irenæus ^q scripsit, univertæ terræ eleborum non sufficere hæreticis, ut evomant stultitiam suam. Atque utinam istorum pervicaciam, & mollitiem, etiam inter Catholicos, & Orthodoxos non imitentur quidam, qui Curios simulant, & Bacchanalia vivunt. Polidorus Virgilius ^r Scriptor in plerisque futilis, ac temerarius nocturna sacra semper fuisse damnata tradidit ob periculum impudicitiae. Sed error tam supinus exhibitari potius debet, quam confutari. Quod enim frequentius exercitium, quæ magis vulgata pietas in primis Christi cultoribus, quam sacra pernoctationes & pervigilia, ad quæ passim utriusque sexus fideles in Ecclesia convenisse sancti Patres, & Historiographi commemorant? Lego quidem in Concilio Eliberino ^s sub Marcello primo, tertio post Christum sæculo, vel ut alii malunt, sub Silvestro, veritum, ne scemine in cœmeteris pervigilarent, eò quod sæpè sub obtentu orationis scelera latenter committerent. At sublatas ab Ecclesia vigiliis apud antiquos Scriptores nusquam lego. Nunc autem in hac senescentis sæculi face, refrigescente charitate, sublatae sunt quoad laicos vigiliae: cujus tamen Pontificis decreto hoc factum sit, non invenio. Tomo tertio Conciliorum ^t editionis Coloniensis extat de hac re canon Concilii Palentini, quod in Hispania celebratum est anno 1322. sed quia Oecumenicum non fuit, universalem Ecclesiam obligare non potuit. Fictus Auctor ^u sermonum ad fratres in eremo, S. Ambrosium hortatu S. Monicæ vigiliis abstulisse ait, quod plurimi Christianorum illud noctis tempus ludendo, ac choreas agendo traderent. At hi sermones nullâ fide digni sunt, & perperam adscribuntur Augustino, multum licet reclamantibus quibusdam, & ex ipso Augustino libro 9. Confessionum liquet, eò tempore propensiori studio iisdem vigiliis Orthodoxos incu-

^p Phœbad. initio lib. adv. Arianos. ^q Irenæus l. 2. cap. 58. ^r Polid. Virgil. de inv. rerum l. 6. c. 4. ^s Concil. Elib. can. 35. ^t Tom. 3. Conc. pag. 2. ^u Ad fratres in eremo serm. 25.

incubuisse, occasione Arianicæ persecutionis: imo in Africa etiam cytharæ introductæ iue- rant, & additæ sacris hymnis, quas tamen se agente pulsas scribit Augustinus *.

2. Olim Christiani tribus primis vigiliis tres nocturnos divisim, quarta verò vigilia laudes recitabant. Tantus erat ardor charitatis, ut quater in nocte surgerent ad orationem, prima vigilia ad primum nocturnum, secunda ad secundum, tertia ad tertium, quarta ad laudes perfolvendas, vel omnes simul, vel divisi in cohortes: de qua re legendus D. Thomas 7 in Epistolam primam ad Corinthios, Baronius 8 tomo primo Annalium, Suarez 9 tomo secundo de religione, & doctissimus Francolinus 10. Nunc tres Nocturni simul cum laudibus recitantur, & quidem à multis Religiosis mediâ nocte, ab aliis prima vigilia, ab aliis tertia circa galli cantum: à Clericis autem secularibus circa finem quartæ vigiliæ matutinæ. Monachi verò sub Regula Sancti Benedicti 6 militantes aliis ritibus utuntur. Sanctus enim Pater annum dividit in duas partes, æstivam scilicet à Paschate usque ad Calendas Novembris; & hyemalem ab ipsis Calendis usque ad Pascha. Tempore æstivo ita præcipit horam vigiliarum temperari, ut nocturnis decantatis incipiant matutina crepuscula: ita quod parvissimo intervallo post Nocturnos custodito mox matutini, qui incipiente luce agendi sunt, subsequantur. At hyemis tempore juxta considerationem rationis. Octavâ, inquit, horâ surgendum est, octavâ nimirum planetariâ, & inæquali. Quæ sanè octava expleta esse debet, ut explicat Smaragdus 4 Abbas Scriptor fide dignissimus, quod Monastici spiritus purissimos latices in ipso fonte potârît. Ejus verba sunt ista: Hora septima noctis tota, & octava dimidia pulsato signo omnes pariter surgant, & sic illa quæ restat dimidia hora de octava inter signorum explicetur intervallo, ut ab hac hora nona noctis inchoetur Psalmi laus ipsa nocturna. Talis mihi videtur esse sensus positus, ut post sex horas noctis pausetur adhuc septima tota, & octava hora dimidia: & intervallo signorum factò quasi horâ dimidia incipientes à nona hora noctis, alacres animo, & corpore non pigro di-

vinæ laudis officium reddant Domino Jesu Christo. Hactenus ille. Ex quo redarguere possumus neotericum Benedictinæ Regulæ explicatorem Antonium Perez 6 cæcutientem hoc loco in hujus octavæ horæ explicatione. Porro hæc hora noctis octava ferè coincidit cum secunda post mediam noctem horologii astronomici, quo Galli, Hispani, & Plerique Germanorum utuntur. Et hanc esse horam competentem nocturni officii decantandi, circa finem videlicet tertiæ vigiliæ, probat Francolinus ex communi Doctorum sensu, & ex antiqua consuetudine Ecclesiæ Romanæ. Basilius Monachus 7 Lauræ Maleini præfectus; Audita inquit, horâ octavâ surgendum est: hunc terminum transilire Monachos non decet. Nec obstat huic assertioni illud Psalmographi: Mediâ nocte surgebam ad confitendum tibi. Media enim nox non mathematicè, sed moraliter: non per æqualem terminorum distantiam, sed per solam intra dictos terminos inclusionem accipi debet. Sanè Chrysostomus 8 vitam Monachorum describens eos ad galli cantum surrexisse assererat his verbis: Postquam gallus cantavit statim veniens Prælati, & pede solum simpliciter cædens omnes excitavit, mox statim surgentes stant, hymnos canentes Propheticos multa cum vocis consonantia, cum aptè compositis concentibus. Nec aliter intelligendus mihi videtur Simeon 9 Monachus, quem Græci juniorem Theologum vocant ad differentiam Nazianzeni, dum ait: Oportere Monachum nocte mediâ ante diluculum surgere, ad doxologiam congregari, ad principium Hymnodi 10 attentum esse, ad Hexapsalmum, ad versiculos, ad lectionem. Nam & hic medianox in latiori significatione accipienda est. Hæc autem assignatio temporis ad publicam pertinet recitationem: nam privata aliam esse rationem nullus est qui ignoret. Veteres antelucanam incubationem non nisi sub finem Autumni incipiebant, ut ostendit Muretus 11 rei antiquariæ scientissimus. Ita Satyricus 12:

Post finem Autumni mediâ de nocte supinum
Clamofus juvenem pater excitat: accipe cervas;
Scribe puer.

Ad hunc morem respexisse videtur S. Pater
Tttt 3 Bene-

6 Ant. Perez in cap. 8. regulæ. 7 Basil. Monachus in asceticis. 8 Chrys. hom. 59. ad pop. Ant. 9 Simeon orat. 23. de fide & moribus. 10 Muret. l. 18. var. lect. cap. 13. 11 Invenal. sat. 14. vers. 190.

x Aug. conc. 1. in Psal. 32. y D. Tho. in ep. 1. ad Cor. cap. 14. lect. 6. z Barou. an. 51. nu. 69. & seqq. a Suarez tom. 2. de relig. lib. 4. c. 4. b Francolin. c. 1. 2. & 5. & alii apud ipsos, contra Azorium p. 1. l. 10. c. 2. c Bened. reg. cap. 8. d Smaragd. comment. ad cap. 8. regulæ.

Benedictus. A sancto enim Paschate, quod circa veris æquinoctium esse solet, usque ad Calendas Novembris, circa finem scilicet Autumni, sic horam surgendi temperavit, ut persoluta nocturnâ synaxi jam dies illucescat. A prædictis verò Calendis usque ad Pascha tali horâ surgendum esse præcepit, ut corporibus necessariâ quiete jam relictis, quod post vigiliâs restat tempus, non iteratæ dormitioni, sed rerum divinarum meditationi, sacrisque studiis impendatur.

3. Hoc institutum, ne dormiant Monachi post vigiliâs, semper antiquis Monachis inviolabile fuit, illudque commendat Cassianus duplici ex causa: Prima ne purificationem nostram nocturnis orationibus acquisitam invidus hostis somni illusionem contamineat; Secunda, ne somnus ille inertiam Monacho parturiant, ac per totum diem vigorem ejus obtundat, cordis pinguedinem exhauriat, & debilem reddat eum adversus insidias inimici. Objiciunt pigri Endymiones, se ideò post vigiliâs somni quietem repetere, ut valetudini consulant, corpusque validum servant diurnis exercitationibus. Verùm hanc ridiculam inertiam excusationem eludunt Medici, qui & dormiendi spatium septem horis diffiniunt, & longiorem somnum non parùm officere valetudini asseverant. Somnus enim multus, ut monent Hippocrates ^m, & Avicenna ⁿ, laxat membra, calorem nativum hebetat, gravat caput, stupidum facit & obliviosum, multorumque morborum fons & origo censetur. Quidam quoque medicus animarum in vitis Patrum ^o dicebat: Satietas somni mentem, sensumque hominis stupidum, & pigrum reddit, vigiliâs autem tam sensum, quam mentem subtiliorem ac puriorem efficiunt. Marfilus item Ficinus ^p inter primarios studiosorum hostes somnum recenset matutinum. Quamquàm stultum sit medicorum doctrinam illis proponere, qui carnem suam crucifigere, & animam perdere debent, ut servant. Scriptum est enim, quia prudentia carnis mors est: itemque sapientia carnis inimica est Deo, & sapientia Dei non invenitur in terra suaviter viventium. Et qui eam invenit, super salutem, inquit, & omnem pulchritudinem dilexi sapientiam. Hanc quærebat ille Monachus apud Petrum Damianum ^q, qui post solemnes

^l Cass. lib. 2. cap. 13. ^m Hipp. 2. aph. 3. ⁿ Avicenn. 2. ^o 3. primi. ^o Vita PP. l. 3. c. 2. ^p Ficin. lib. 2. de sanit. studiosorum cap. 7. ^q Petr. Damian. lib. 9. ep. 17.

vigiliâs somnolentiâ oppressus hostem vincebat dicens: Accidietur cor, palpitent oculi, os per crebra balaustra gannire non cesset, caput etiam nutet, & ad ima devertat; sed quia hæc omnia ne perimere nequeunt, ad contentionem hujus temporis somno nullatenus superabunt. Sanctus autem Romualdus ^r somnum post vigiliâs ad eò exosum habebat, ut, si quis ei confiteretur, se illo tempore obdormisse, nequaquam posset eo die cum ejus licentia sacra Missarum solemnia celebrare. Grodegandus Metensis Episcopus in Regula Canonicorum, quam edidit tomo primo Spicilegii vir C. L. Lucas Dacherius capite 15. vetat sub pœna excommunicationis, ne in intervallo post vigiliâs nocturnas quis dormiat, nisi quem infirmitas cogit, & hoc cum licentia. Christianus Pædagogus rectè nos instituens apud Clementem Alexandrinum ^s; Tædia, inquit, dormitationes, pandulationes, & oscitationes sunt instabilia animæ fastidia. Non est anima, quæ somno indiget, ipsa enim est semper mobilis, sed corpus, quod quieti traditur, resolvitur, dum anima non amplius corporaliter operatur. Et ideo Deum mente semper versans per continuam consuetudinem corpori vigiliam inferens exæquat hominem Angelicæ gratiæ, vitæ æternitatem ex meditatione vigiliæ suscipiens. Ea porrò intervalla, quæ post nocturnam psalmodiam usque ad ortum diei protenduntur, beatissima vocat Sanctus Abbas Ælredus ^t, quia tunc magna fit in cordibus nostris multitudo dulcedinis, suavitas devotio- nis. Eadem spatia commendans Gilbertus ^u Abbas, exclamat; Deus bone! hora illa noctis quàm sine nocte est, quàm nox illa illuminatio in deliciis! Orationes illæ privatim fiunt sed privata non petunt. Submissior quidem vox sed mens intensior, & preces tacite multum habent acuminis. Sed quo fortius erubescas, vade piger ad Epicuri sectatores & vel ab ipsis discite vigilantiam;

*Ut jugulens homines surgunt de nocte latrones,
Ut te ipsum servas non expergisceris? atqui
Si nolis sanus, curres hydropticus; & ni
Posces ante diem librum cum lumine, si non
Intendes animum studiis, & rebus honestis,*

In.

^r Idem in vita S. Romualdi. ^s C. L. Alexandr. l. 2. ^t Pædag. cap. 9. ^u Ælred. bom. de duob. discip. euntibus in Emaus. ^v Gilbert serm. 23. in Cantic. x Horat. lib. 1. Ep. 2.

*Invidia, vel amore vigilare: nam cur
Quæ ledunt oculos festinus decimere, si quod
Est animum differi curandi tempus in animum.*

Sic canit qui se unum Epicuri de grege fatetur. Verum hujus & aliorum sapienter cantantium, & incantantium carmina aspides surdæ, viles animæ, somni mancipia obturatis auribus aspernantur. Ut enim magnus Orator ait, Non possunt audire stulti vocem clamantis sapientia. Plura de vigilantia Crescivius tomo 2. Anthologie cap. 4. Observat autem Petrus Roverius in illustrationibus Historiæ Monasterii Reomaensis num. 34. quod officii cursus ferè ibi peragebatur nocturnis horis ex Regula S. Marci, nam dicto Matutino meditationi vacabant Monachi usque ad horam secundam, deinde usque ad nonam opus manu exercabant, more scilicet Ægyptiorum, de quo Cassianus lib. 3. instr. cap. 2.

4. Suscita nos Domine, ut vigilemus, & oremus, ne incidamus in tentationem, quoniam tribulatio proxima est, & non est qui adjuvet. Quam citò clauditur oculus, ne te videat, collabitur pes noster in hoc mare magnum, & spatiosum manibus, ubi sunt reptilia, quorum non est numerus, quæ somniorum suorum phantasiis intentam ludificant animam, & trahunt in cor maris, unde non facilis ad superiora reditus est, nisi tu emittas manum tuam de alto, & libera nos de aquis multis. Suscita nos Domine, ut tecum vel una hora vigilemus, & oremus. Quis autem est qui tecum vel una hora vigilet? Etiam in cælo non est factum silentium, nisi quasi mediâ hora: quanto minus in terra unâ horâ vigilabimus tecum? Quoties redis ad nos, & invenis dormientes, & tamen benignè suscitans nos, & iterum abis secundo, & tertio eundem sermonem dicens? Statim autem ut recesseris, iterum somnus occupat nos, nec vigilare possumus, nisi quandiu nobiscum es, & suscitans nos. Venis in secunda, & tertia vigilia; Sed beatus ille, quem tunc inveneris vigilantem 2.

Y Demosthenes 1. olympiaca. z. Drogo Abbas lib. de Sacram. Dominicæ Passionis.

§. IV.

Amor vigilare facit. Quomodo vigilandum sit. Quæ sint vigilia mystica.

1. **V**igilare non potest, qui non amat. Jacob ille, cui tam facilis erat somnus, ut etiam in arena procumbens, duroque filici innixus inter hostium appropinquantium insidias suavi posset sopore demergi, cum tamen amori deditus esset, omnino dormire non poterat, & somnus fugiebat ab oculis suis. Ita quicumque diligit, dormire non potest: quicumque amator sapientiæ est, mane vigilabit ad eam, quoniam qui vigilat, inveniet illam. Vigiliæ inducit amor, ait Gilbertus a noster, amantis anxietas illum dormire non sinit, somnolentiam excutit. Amor de quiete ipsa redditur inquietior. Tunc magis vires exercet dulce incendium, & flamma vorax de latibulis evadens vacuo liberius evagatur in animo, altius possidens, & avidius depascens. Occasione accepta suum nescit amor non exercere negotium. Verus enim, & perfectus amor, ut Laurentius Justinianus b docet, semper studet prævenire dilectum, non parcat sibi, non corpori requiem, non somnum oculis, non præstat palpebris dormitionem. In sui latitudine corporis corporales quæritat latebras, fugit publicum, hominum consortia devitat, notorum facies declinat, ut licentius suspensus, gemitibus inerrabilibus, singultibus, & quibusdam amoris nutibus suum, quem diligit, valeat advocare dilectum.

M E T R U M VIII.

S Virgit amor, jaclatque faces, & spicula vibrat,
Mergit ut æquor est lumina Phœbus aquis,
Cumque serenato lucefcunt sidera cælo,
Cæcæque nocturno frigore terra riget:
Tunc amor arcanis populatur viscera flammis,
Pectora tunc rapidis ignibus usta calent.
Lumine nempe novo nox ambitiosa resulget,
Gaudet & occulta luce referre diem.
Flammescunt gelidæ tremulis splendoribus umbræ,
Et polus ætherea mittit ab arce faces.

Squa-

a Gilbert. ser. 8. in Cantic. b Laur. Justinianus de casto conu. Verbi, & animæ cap. 13.